

TIEN KLINKENDE WOORDEN GIJ ZULT NIET BEGEREN

JOHAN DELAMEILLIEURE

GIJ ZULT niet begeren... van UW NAASTE

NBV: "Zet uw zinnen niet op het huis van een ander, en evenmin op zijn vrouw, op zijn slaaf, zijn slavin, zijn rund of zijn ezel, of wat hem ook maar toebehoort."

NBG / SV: "Gij zult niet begeren..."

Het tiende gebod, "Gij zult niet begeren", vormt een unieke afsluiting van de Decaloog. In tegenstelling tot de andere geboden, die voornamelijk gedragingen reguleren, richt dit gebod zich op **de innerlijke verlangens** van de mens.

Het Hebreeuwse "**chamad**" (hevig verlangen, begeren - Ex 20 / Deut 5) en "**avah**" (verlangen, wensen, geneigd zijn tot, begeren - Deut 5), en het Griekse "**epithymia**" (epi = op, thymos = passie, vuur, woede) komen op diverse plekken in de Bijbel voor, zowel in negatieve als, in veel mindere mate, in neutrale of positieve zin. Verlangens en begeerte is niet fout op zich, ze zijn een soort motor voor het leven. Alleen mogen verlangens een ander niet schaden (let op de nadruk op de naaste!).

Joodse en christelijke commentaren

Ibn Ezra benadrukt dat het gebod betrekking heeft op **de innerlijke gesteldheid** van de mens. Hij stelt dat een verstandige persoon zich niet zal laten meeslepen door onrealistische verlangens, vergelijkbaar met een dorpsbewoner die beseft dat het verlangen naar de dochter van de koning zinloos is. Volgens Ibn Ezra is het mogelijk om verlangens te beheersen door het ontwikkelen van een juiste mindset.

Maimonides maakt een onderscheid tussen "verlangen" (*ta'avah*) en "begeerte" (*chemdah*). Hij stelt dat het overtreden van het gebod pas plaatsvindt **wanneer het verlangen leidt tot actie**, zoals het onder druk zetten van iemand om een bezit af te staan. Dit benadrukt de overgang van innerlijke wens naar externe handeling.

Midrasj en rabbijnse tradities zien het tiende gebod als **een samenvatting van de gehele Wet**. Het overtreden van "Gij zult niet begeren" staat gelijk aan het overtreden van alle tien geboden, aangezien begeerte de wortel is van vele andere zonden. In zijn boekje 'Dix Paroles pour la vie' zit André Wénin op dezelfde lijn: *"Begeerte is de moeder van alle overtredingen."*

Chassidische en ethische interpretaties benadrukken **het belang van tevredenheid en vreugde** in het welzijn van anderen. De Midrasj koppelt "Gij zult niet begeren" aan "**Heb uw naaste lief als uzelf**", wat suggereert dat het gebod ons oproept om niet alleen afgunst te vermijden, maar ook actief blij te zijn met het geluk van anderen

Augustinus beschouwt het tiende gebod als **een spiegel voor de menselijke ziel**, die de noodzaak van genade en innerlijke transformatie benadrukt. *"Begeerte is eindeloos: het vervult niet, het wakkert aan."* — Augustinus,

Thomas van Aquino ziet het gebod als **een oproep tot matigheid** en het beheersen van ongeordende verlangens. Hij stelt dat het niet gaat om het onderdrukken van verlangen, maar om het richten van verlangen op het goede en het goddelijke.

Calvijn benadrukt dat het gebod niet alleen externe daden verbiedt, maar ook innerlijke verlangens die kunnen leiden tot zonde. Hij ziet het als een oproep tot **zuiverheid van hart en intentie**. In zijn bergleer lijkt Jezus dit te beamen: *"Wie een vrouw aanziet om haar te begeren, heeft in zijn hart al overspel gepleegd."* (Mat 5). De lat van moreel gedrag wordt gelegd bij het innerlijke verlangen, niet enkel de daad.

Luther lijkt dit enigszins te relativiseren in zijn gekende vergelijking: *"Je kunt de vogels niet teghouden om boven je hoofd te vliegen, maar je hoeft niet toe te laten dat ze een nest in je haar bouwen."*

Begeerte in de tuin van Eden... en erbuiten

De eerste bladzijden van de Bijbel geven aan dat begeerte een belangrijke rol speelt bij 'zonde': De vrouw keek naar de boom. Zijn vruchten zagen er heerlijk uit, ze waren een lust voor het oog, en ze vond het aanlokkelijk (NBG: begerlijk) dat de boom haar wijsheid zou schenken. Ze plukte een paar vruchten en at ervan. Ze gaf ook wat aan haar man, die bij haar was,

en ook hij at ervan." (Genesis 3:6)

De tekst geeft verschillende elementen aan:

- De vrouw **keek** naar de boom en **zag dat de vruchten heerlijk waren**. Letterlijk staat dat de boom er **goed** (TOV) uitzag om van te eten. Dit werd ook van alle andere bomen gezegd (2:9)
- **Een lust voor het oog**: begerlijk (het werkwoord 'AVAH' betekent verlangen, willen, begeren) om verstandig te worden.
- **Aanlokkelijk** om kennis te verkrijgen (CHAMAD betekent: begeren, plezier scheppen in).

Onmiddellijk valt op dat twee elementen benadrukt

worden: **zien en begeren**. De tekst uit Genesis benadrukt het verschil tussen wat goed IS en wat goed LIJKT of waar ik zin in heb. Een rabbijnse commentaar stelt heel fijntjes: "De vrouw zag... Wat zag ze? De vrucht? Jawel, maar meer dan dat: de vrouw zag de woorden die haar bevielen!"

Begeerte kan bijzonder nefast zijn. In zijn brief zou Jakobus hierop terugkomen: "Iedereen komt in verleiding door zijn eigen begeerte, die hem lokt en meesleept. Is de begeerte bevrucht, dan baart ze zonde; en is de zonde volgroeid, dan brengt ze de dood voort." (Jak 1:14,15) Begeerte als opstap naar zonde...

Genesis 4:7 – Kaïn en de zonde die begeert

In het verhaal van Kaïn en Abel wordt begeerte gekoppeld aan zonde, en wordt het beeld van een roofdier gebruikt: "De zonde ligt aan de deur en haar begeerte gaat naar u uit, maar u moet over haar heersen." Deze tekst suggereert de menselijke verantwoordelijkheid tegenover innerlijke impulsen.

Exodus 16 & Numeri 11 – Verlangen naar vlees

"Wie zal ons vlees te eten geven? We denken terug aan de vis, de komkommers, uien... onze ziel verdroogt." Het volk Israël verlangt terug naar het eten in Egypte – een uiting van lichamelijke begeerte. Begeerte (dat vaak gepaard gaat met ontevredenheid) kan ondankbaarheid en rebellie voeden.

Samuël 11 – David en Batseba

David **zag** Batseba baden, **begeerde** haar, liet haar halen en ging bij haar liggen. Dit leidt tot de dood van Uria. Klassiek voorbeeld van hoe begeerte leidt tot een kettingreactie: lust → overspel → moord. Dit verhaal is exemplarisch voor de destructieve kracht van ongecontroleerde verlangens.

Jakobus 4:1-3 "1Waar komt al die strijd, waar komen al die conflicten bij u toch uit voort? Is het niet uit de hartstochten die strijd leveren in uw binnenste? 2U verlangt naar iets, maar krijgt het niet. U bent jaloers en moordlustig, maar bereikt uw doel niet. U bekvecht en twist met elkaar. U krijgt niets omdat u niet bidt. 3En als u bidt ontvangt u niets, omdat u verkeerd bidt: u wilt alleen uw eigen hartstochten bevredigen." Opmerkelijk dat Jakobus lijkt aan te geven dat ook een bepaalde vorm van gebed een soort begeerte kan zijn.

Nota: André Wénin merkt op dat in de heel strikt gestructureerde tekst het werkwoord 'eten' (AKAL) 23 keer voorkomt. Dit is één keer meer dan er letters zijn in het Hebreeuwse alfabet. Eten mocht, maar de tekst suggereert dat er een keer te veel is gegeten. "... en hij at" is de 12de in de reeks, centraal dus. **Wanneer de mens nooit genoeg heeft...** ('D'Adam à Abraham ou les errances de l'humain').

1 Johannes 2:16

“Al wat in de wereld is — de begeerte van het vlees, de begeerte van de ogen, en de hoogmoed van het leven — is niet uit de Vader.”

Begeerte leidt dus vaak tot zonde.

“Je kunt je erover verbazen dat de Tien Woorden eindigen, niet met het verbieden van een handeling, maar van een innerlijke beweging. Kun je immers iemand verbieden om iets te begeren? Hier is het belangrijk om niet te vergeten dat de Tien Woorden er niet alleen zijn om daden of gedragingen te verbieden, maar ook om doodlopende straatje aan te wijzen, waar leven en vrijheid niet mogelijk zijn, om de wegen die leiden naar slavernij of ongeluk te versperren.”

Is elke vorm van verlangen of begeerte uit den boze?

Ook al is het zo dat begeerte mensen vaak meesleurt in een nefaste spiraal, toch is hopen, verlangen, begeren een normaal menselijk iets. Verlangens kunnen mensen voortstuwen, aanzetten om dingen te verwezenlijken. Een soort innerlijke motor om vooruit te gaan.

De spreukendichter gaf op zijn eigen manier aan dat aan verlangens en begeertes ook soms voldaan moet kunnen worden: *“Een langgerekt hopen (of: verlangen dat steeds maar uitgesteld wordt), maakt het hart ziek, maar een vervulde begeerte is een boom des levens.” (Spreuken 13:12)*

Positieve begeerte

Psalm 42:2

“Zoals een hert verlangt naar waterstromen, zo verlangt mijn ziel naar U, o God!”

Psalm 37:4

“Scheep vreugde in de HEER, dan zal Hij u geven de begeerten van uw hart.”

Jesaja 26:8–9

“Naar Uw Naam en naar Uw gedachtenis verlangt onze ziel... Met mijn ziel verlang ik naar U in de nacht.”

Jezus verlangt naar Pascha (Luc. 22:15)

Paulus' verlangen naar Christus (Fil. 1:23)

Nog enkele zegswijzen...

- **De begeerte is de duivel zijn knecht** Verlangen leidt tot zonde of moreel verval.
- **Wat men niet hebben kan, begeert men het meest** Mensen verlangen vaak naar het onbereikbare.
- **Begeerte maakt blind** Verlangen kan het beoordelingsvermogen vertroebelen.
- **Waar het hart vol van is, loopt de mond van over** Innerlijke verlangens uiten zich in woorden.
- **Honger maakt rauwe bonen zoet** Nood of verlangen maakt iets onaantrekkelijks toch begerlijk.
- **"Verlangen is de brandstof van creativiteit."**
- **"Wie alles wil, geniet niets."**
- **"Echte rijkdom is verlangen kunnen beteugelen."**
- **"In een wereld van overvloed is matigheid revolutionair."**

uit: 10x vrij

Ik ben de Heer, uw God: gij zult niet begeren

Niet nodig om te begeren!

noch iemand anders bezit

noch de talenten en kwaliteiten van anderen

noch de goedheid van anderen

noch het succes van anderen.

Anderen benijden,

dat neemt de vreugde weg van wat je wel hebt.

Ik, de machtige God,

geef jou wat echt nodig is.

Niet nodig om te begeren wat anderen hebben

Heer, je wil dat we gelukkig zijn!

Maar ik heb mijn levensvreugde kapotgemaakt door jaloers te zijn op anderen.

Er is altijd wel een gelegenheid waar ik de indruk heb

dat ik onrechtvaardig ben behandeld:

de een is rijker dan ik

de ander heeft meer vrienden dan ik.

Jaloerse vergelijkingen zijn dagelijkse kost geworden.

Om me heen leven heel wat mensen op dezelfde manier.

Heer, misschien verdienen we wel

dat u ons laat leven in onze kleinzieligheid.

We kunnen onszelf niet helpen, Heer,

maar heb medelijden met ons,

en leer ons tevreden te zijn met wat we hebben.